

Květen 2023

ZMĚNY V ČESKÝCH VOLBÁCH: KOMU TÍM PROSPĚJEME?

Karel Sál

Shrnutí

Volby z pohledu občana vypadaly v posledních 30 letech víceméně stejně. Člověk dostal sadu volebních lístků, z nichž vybral stranu či kandidáta, případně zakřížkoval pár preferovaných osobností. Celé to pak vložil do obálky a hodil do volební urny. Návrhy ministerstva vnitra a senátní novela volebního zákona má ale potenciál přinést do Česka malou revoluci. Poprvé by Češi mohli volit pouze v jediný den, poštou ze zahraničí a diskutuje se také o tom, jak moc dobrý nápad je připustit k volbám voliče od 16 let věku.

Tento policy brief se zabývá dopady navrhovaných úprav volebního systému v České republice. Zaměříme se na důvody, proč je cesta ke korespondenčním volbám v ČR přinejmenším problematická, a zda 16letí voliči by byly pro současnou vládní garnituru hledanou spásou či potenciálním hrobníkem.

Vnitro to bere od podlahy

Vládní návrh zákona o správě voleb je pokusem ministerstva vnitra o komplexní změny toho, jakým způsobem budou čeští voliči vybírat svoji další politickou reprezentaci, a to u všech šesti typů voleb (parlamentní, prezidentské, senátní, evropské, krajské a komunální; sněmovní tisk 379/0). Mezi technikáliemi, jako je pevné datum senátních, krajských a komunálních voleb či zřízení informačního systému správy, je v návrhu jedna zásadní změna: volební den pouze v pátek.

Pátek, jako vnitřem navrhovaný volební den, patrně vzbudil nejvíce emocí. Ono se není čemu divit. Češi jsou zvyklí na rozpětí dvou dnů, kdy volby začínají v pátek ve 14:00, místnosti jsou otevřené do 22:00 a v sobotu pak od 8:00 do 14:00. To je celkem 14 hodin otevřených volebních místností v časovém rozpětí 24 hodin. Nově by podle ministerstva vnitra měli všichni odvolit v pátek v rozmezí 7:00–22:00. Sice se o hodinu prodlužuje čistý čas, kdy jsou volební místnosti otevřeny, nicméně za cenu několika zásadních kompromisů, které dopadnou na voliče se specificky dlouhými směnami (třeba lékaři), či voliče v zahraničí. A jaká jsou pro a proti?

Argumentace ministerstva vnitra stojí kromě racionalizace procesů také na vyšší bezpečnosti. Současná situace, kdy volební urny zůstávají přes noc v místnostech, má být bezpečnostním rizikem, jelikož i přes zaplombování hrozí manipulace s již odevzdanými hlasovacími lístky. Důvodová zpráva to ale trochu zvláště dokládá pouze slovenským případem (sněmovní tisk 379/0: 60).

Ano, jeden volební den teoreticky může omezit prostor pro manipulace, ale pokoutné vyhazování volebních lístků během volební noci rozhodně není v České republice rozšířeným problémem. Pokud se podíváme na posledních 10 let, během kterých proběhlo 23 volebních klání¹, tak případů, kdy mělo dojít k manipulaci s urnou během pátečního večera a sobotní noci, bychom napočítali na prstech jedné ruky. Jako příklad může sloužit incident z komunálních voleb v Krupce v roce 2018, kdy policie vyšetřovala manipulaci s pečeti v okrsku č. 4, protože jedné z členek komise se páska na urně zdála povolená (ČTKa, 2018).

Právě komunální volby jsou asi jediným kláním v České republice, kde takový podvod dává smysl, jelikož se logicky soutěží v malých obvodech, kdy o vítězi a poraženém často rozhodují desítky či stovky hlasů. V jiných případech by vyhazování určitých hlasů nepomohlo, protože stát během voleb zřizuje téměř 15 000 volebních okrsků a potenciální pachatel by musel mít komplice doslova v tisícovkách z nich, aby takové nepoctivé jednání vůbec něco udělalo. Pokud to shrneme, argument ministerstva je možná technicky správný, ale reálně se o problém či bezpečnostní díru rozhodně nejedná. Chápejme ho jako spíš argument pro argument.

Co ale nemůžeme přehlédnout, jsou negativa plynoucí z toho, že by se nově mělo volit pouze v pátek. Jeden volební den samozřejmě nejvíce vadí těm, kteří pravidelně slouží 24hodinové směny, což jsou například lékaři, hasiči či policisté. Když nastoupíte na směnu v pátek 6:00, tak nemáte šanci se voleb zúčastnit v klasické podobě. Vnitro argumentuje tím, že každý volič si může požádat o přenosnou volební urnu a tím problém vyřešit (Ministerstvo vnitra, 2023: 2). Jenže co na papíře vypadá jako jednoduché řešení, v praxi je trochu problém. Přenosná urna je totiž především určena pro voliče, kteří se nacházejí v místě bydliště.

---

¹ 3krát parlamentní volby, 3krát prezidentské volby, 2krát volby do EP, 2krát krajské volby, 2krát komunální volby a 5 řádných senátních voleb plus 6 doplňovacích.

Modelový příklad. Může se stát, že vás v noci že čtvrtka na pátek chytne záda, vy rychle telefonicky požádáte v pátek ráno o přenosnou urnu, úředníci se dostaví, vy z postele odvolíte a vše je v pořádku. Problém nastává, když se člověk nachází v jiném okrsku, než má trvalé bydliště. A co si budeme nalhávat, jen minimum lidí skutečně pracuje v okrsku, kde také bydlí. Například lékař z Prahy 10, který dojíždí do práce do Berouna, má smůlu – pokud si nezařídil voličský průkaz či byl natolik prozíravý, že se nechal s předstihem zapsat do zvláštního seznamu voličů. A v tom je právě problém. Lékař, stejně jako třeba hasič, policista či dispečer, málo kdy dopředu ví, kdy bude mít službu a zda si má tedy zažádat o urnu (a s ní také o volební průkaz), nebo zda bude doma. Celá úprava tak má typické rysy českého řešení. Stát si ulehčí práci a přidělá ji občanům, kteří jen chtějí uplatnit svoje základní politické právo. Jediný efekt bude takový, že více lidí bude žádat o voličské průkazy, což znamená nárůst byrokracie.

Pátek jako volební den se také příliš nelíbí ředitelům škol, ve kterých se zřizuje značná část volebních místností, a to hlavně ve větších městech. Dnes je situace taková, že volby začínají až odpoledne, tudíž ke kolizi výuky příliš nedochází a děti školu opouští ve chvíli, kdy se do budovy dostavují členové volební komise k přípravným pracím. V případě, že se bude volit již od 7:00, ředitelům nezbude nic jiného, než páteční výuku odpískat či vymyslet nějaký kompromisní program. Vpustit cizí lidi bez kontroly do budovy školy plné žáků totiž zavání kriminálem.

Poslední výtkou je fakt, že pátek je v EU nejméně rozšířeným volebním dnem. Česká republika tedy pátkem ze své dvoudenní rarity udělá rarity další. Ve většině evropských států se volí v neděli. Ostatně i návrh ministerstva vnitra počítá s tím, že diskuze o konkrétním dnu stále poběží a pátek není zcela nezbytný (Ministerstvo vnitra, 2023: 2).

Tabulka 1: Přehled nejčastějších volebních dnů ve státech EU

člen EU	volební den
Belgie	neděle
Bulharsko	sobota
Česko	pátek-sobota
Dánsko	úterý (většinou)
Estonsko	neděle
Finsko	neděle
Francie	neděle
Chorvatsko	neděle
Irsko	pátek (většinou)
Itálie	neděle/méně často pondělí
Kypr	neděle
Litva	neděle
Lotyšsko	sobota
Lucembursko	neděle
Maďarsko	neděle
Malta	sobota
Německo	neděle
Nizozemsko	středa (většinou)
Polsko	neděle
Portugalsko	neděle
Rakousko	neděle

Rumunsko	neděle
Řecko	neděle
Slovensko	sobota
Slovinsko	neděle
Španělsko	neděle
Švédsko	neděle

Konečně korespondenčně

Druhou velkou revoluci představuje senátní zákon (senátní tisk 111), který má zavést možnost hlasovat distanční formou pro voliče v zahraničí, v tomto případě korespondenčně. Horní komora přijala normu již v říjnu 2021 (17. schůze, 30. hlasování) a od té doby čeká na projednání sněmovnou. Její zavedení je součástí jak předvolebních programů obou vládnoucích koalic (SPOLU, 2021: 51; PirSTAN, 820–824), tak součástí aktualizovaného programového prohlášení vlády (PPV, 2023: 31). Její přijetí je tudíž pravděpodobné.

Jako první člověka napadne, proč korespondenční volba není součástí onoho velkého reformního zákona z pera ministerstva vnitra. Jedná se o taktickou kličku, jelikož úředníci se právem obávají, že celá reforma by šla pod vodu kvůli sporné korespondenční volbě. Tak to vládní koalice zkouší salámovou metodou, kdy volební reforma musí projít jako celek a korespondenční se nechá jako doplněk, o jehož nejasném osudu rozhodně poslanecká sněmovna a prezident separátně.

Korespondenční volba má napravit macešské chování českého státu vůči voličům v zahraničí, kteří musí kvůli volbě na zastupitelský úřad. Problém nastává u těch občanů, kteří dlouhodobě pobývají v rozlehlých státech, kdy cesta na úřad může zabrat několik dní. Nemluvě o těch zemích, kde ČR zastupitelský úřad vůbec nemá. Těmto občanům stát ztěžuje uplatnění jejich výsostného politického práva do té míry, že opravdu můžeme hovořit o demokratickém deficitu, který potvrzují i volební data.

V zahraničí žijí nebo pobývají podle odhadů statisíce Čechů. Jedná se nejen o lidi, kteří v zahraničí žijí dlouhodobě, ale připočítat musíme i krátkodobé výjezdy či pracovní cesty, které se dějí během volebních dní. Střízlivé odhady mluví o cca 300 000–550 000 jedincích (ČTKb, 2020). Přitom volební účast např. v parlamentních volbách se pohybuje okolo deseti tisíc (v roce 2013 to bylo 10 567 hlasujících, 2017: 10 524 a 2021: 13 236; ČSÚ 2013; 2017; 2021). Češi prostě během svých pobytů v zahraničí volí markantně méně často než ostatní občané, kteří volí v tuzemsku.

Řešením má být korespondenční volba, kdy člověk zkrátka zašle svůj volební lístek na předem určený úřad. Krom všeobecných nevýhod vzdáleného hlasování, kterým jsme se podrobně věnovali [zde](#), jako je problematika family votingu², je tu ještě jedna okolnost, která ale vzniká pouze kvůli nastavení návrhu zákona. Zákon totiž předpokládá, že volit poštou budou moci pouze a jedině voliči v zahraničí. A to je problém. Znovu vytváříme nerovnosti, které jsme chtěli tímto zákonem odstranit. Je neobhajitelné, proč by možnost hlasovat poštou neměl mít také občan v České republice, jelikož pokud ji povolíme pouze v zahraničí, znovu vyrobíme dvě kategorie voličů: zahraniční voliči s více možnostmi

² Tzv. rodinné hlasování: nedemokratický nátlak nejbližšího okolí na voliče v případě provedení volby mimo kontrolované prostředí, např. korespondenční volba či internetová volba.

a tuzemce, kteří mají smůlu. A je škoda, že český stát a jeho úředníci neumí udělat takovou právní normu, která by zase někoho nezvýhodňovala.

K volbám od 16 let

Podobným případem jako korespondenční volba je také debata o snížení věkové hranice na 16 let, což propagují např. prezident Petr Pavel, hnutí STAN či Zelení (Honus, 2023). Nejprve o kolik voličů se vlastně jedná. Dle dat Českého statistického úřadu je 16letých a 17letých zhruba 200 000 (ČSÚ, 2023). Pokud by jejich volební účast dosahovala podobné úrovně jako skupině nejmladších voličů 18–34 let (tj. 63 %; Prokop, Komárek, Fabšíková, 2021: 7), k volbám by díky nové právní úpravě mohlo dorazit o cca 130 000 voličů více, což pro představu byl celý zisk hnutí Trikolora v posledních volbách.

Vzhledem k výsledkům studentských voleb se mnozí domnívají, že tyto voliče získají zejm. liberální strany, tedy hlavně Piráti, STAN, částečně také TOP 09 či Zelení. Jenže je tu velké ale. Studentské volby pořádané Člověkem v tísni neříkají o politické orientaci mladých lidí téměř nic. Jsou příliš exkluzivní, jelikož simulace se pravidelně zúčastňuje pouze zlomek všech středních škol (516/1300 v roce 2022), a to hlavně gymnázia ve větších městech. Politické preference mladých lidí mohou být zcela jiné, než si předsedové liberálních stran myslí, zejm. pokud bychom podobné volby uspořádali pouze v učilištích.

Druhý problém tohoto nápadu je jistá nekonceptnost. Nyní v ČR v 18 letech občan dostane celý balík práv. Nejdůležitější z hlediska politického uplatnění jedince je samozřejmě aktivní volební právo (může volit) a pasivní volební právo (může být volen – do obecního či krajského zastupitelstva). Poté získává další práva jako možnost konzumace alkoholu, řízení auta, podnikání bez souhlasu rodičů apod. Právě kandidatura v komunálních volbách je branou pro ty aktivní mladé lidi, kteří se chtějí dostat do politiky co možná nejdříve.

Proč by mohl člověk volit a sám kandidovat nemohl? Jako v případě korespondenční volby zase vytváříme dvě kategorie voličů: voliči s oběma volebními právy a mladší 18 let pouze s pasivním volebním právem. A to je rozhodně špatně. Buď plný balík práv již v 16 letech, nebo nic. Vybírat si věci, které se hodí určitým politickým subjektům, je krajně nezodpovědné.

Zdroje

- ČSÚ (2013). Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 25.10. – 26.10.2013. <https://www.volby.cz/pls/ps2013/ps?xjazyk=CZ>
- ČSÚ (2017). Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10. – 21.10.2017. <https://www.volby.cz/pls/ps2017/ps?xjazyk=CZ>
- ČSÚ (2021). Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 8.10. – 9.10.2021. <https://www.volby.cz/pls/ps2021/ps?xjazyk=CZ>
- ČSÚ (2023). Věkové složení obyvatel k 31. 12. 2021. <https://www.czso.cz/documents/10180/165591247/1300642207.xlsx/54f4a5aa-6814-45ec-8384-7ae9ba640bc4?version=1.1>
- ČTKa (2018). Policie prověřuje, zda někdo porušil plombu na volební urně v Krupce. Idnes.cz. 6. 10. 2018, 14:28. https://www.idnes.cz/usti/zpravy/poruseni-plomby-volebni-urna-krupka-oznameni-policie.A181006_133528_usti-zpravy_vac2
- ČTKb (2020). Počet Čechů v zahraničí klesl o polovinu na 292 000, většina z nich v cizině pracuje nebo žije. Lidovky.cz. 28. 4. 2020, 11:20. https://www.lidovky.cz/byznys/pocet-cechu-v-zahranici-klesl-o-polovinu-na-292-000-vetsina-z-nich-v-cizine-pracuje-nebo-zije.A200428_111553_firmy-trhy_ele
- Honus, A. (2023). Volební právo od 16 let? Prezident Pavel by byl pro. Novinky.cz. 28. 3. 2023, 17:16. <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-prezident-pavel-by-byl-pro-snizeni-vekove-hranice-u-prvovolicu-na-16-let-40427113>
- Ministerstvo vnitra ČR (2023). Zákon o správě voleb – QaA. 23. 2. 2023. <https://www.mvcr.cz/soubor/zakon-o-sprave-voleb-qa.aspx>
- PirSTAN (2021): Volební program pro parlamentní volby. https://www.piratiastarostove.cz/documents/70/PIR%C3%81TI_A_STAROSTOV%C3%89_VOLEBN%C3%8D_PROGRAM.pdf
- PPV 2023 – Programové prohlášení vlády České republiky (2023). Leden 2022, ve znění revize 03/2023. <https://www.vlada.cz/assets/jednani-vlady/programove-prohlaseni/Aktualizovane-Programove-prohlaseni-vlady-.pdf>
- Prokop, D., Komárek, J., Fabšíková, N. (2021): Analýza volebního chování ve sněmovních volbách 2021. PAQ Research. Publik.: 1. 10. 2021. [online]sněmovní tisk 379/0 - Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (2023). Vládní návrh zákona o správě voleb, 379/0. zástupce předkladatele: ministr vnitra, doručeno poslancům: 2. 2. 2023, 15:29. <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=222795>
- senátní tisk 111 – Senát Parlamentu České republiky (2021). Návrh senátního návrhu zákona senátora Marka Hilšera a dalších senátorů, kterým se mění zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky a o změně některých zákonů (zákon o volbě prezidenta republiky), ve znění pozdějších předpisů, č. 111. Předkladatelé: návrh senátorů Marka Hilšera, Tomáše Czernina, Aleny Dernerové, Petra Štěpánka, Michaela Canova, Karla Zitterbarta, Miroslava Plevného, Marka Ošťádal, Davida Smoljaka, Hany Žákové, Jana Sobotky, Petra Holečka, Iva Trešla, Heleny Pešatové, Jiřího Voseckého, Miroslava Balatky, Pavla Kárníka, Mikuláše Beka, Jiřího Růžičky, Leopolda Sulovského, Václava Chaloupka, Jiřího Drahoše, Zbyňka Linharta, Jana Horníka, Adély Šípové, Lukáše

Wagenknechta, Václava Lásky, Lumíra Kantora, Zdeňka Nytry, Pavla Karpíška, Ondřeje Šimety, Jana Grulichy, Tomáše Třetiny, Ladislava Faktora, Tomáše Fialy, Hynka Hanzy, Romana Krause, Miroslavy Němcové, Michala Kortýše, Jiřího Oberfalzera, Herberta Pavery, Jaroslava Zemana, Miloše Vystrčila, Šárky Jelínkové, Anny Hubáčkové, Jaromíry Vítkové, Miluše Horské, Josefa Klementa, Jitky Seitlové a Přemysla Rabase. <https://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/99965/83902>

SPOLU (2021). SPOLU Česko dáme dohromady. Volební program. <https://www.spolu21.cz/assets/documents/program/program.pdf>

Autor

KAREL SÁL

Analytik

Karel Sál vystudoval politologii na Institutu politologických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy, kde v roce 2016 obhájil disertační práci s názvem Demokracie v krizi nezájmu: účinky využití internetových voleb ve volebním procesu vybraných zemí. Odborně se zabývá problematikou e-Governmentu, internetovými volbami a informační svobodou. Je autorem několika odborných článků, vystupuje na mezinárodních konferencích a je zakladatelem a editorem think-tanku e-politics.cz.

Vydavatel

INSTITUT PRO POLITIKU A SPOLEČNOST

Posláním Institutu je zkvalitňování českého politického a veřejného prostředí prostřednictvím profesionální a otevřené diskuse a vytvoření živé platformy, která pojmenovává zásadní problémy, vypracovává jejich analýzy a nabízí recepty pro jejich řešení formou spolupráce expertů a politiků, mezinárodních konferencí, seminářů, veřejných diskuzí, politických a společenských analýz dostupných celé české společnosti. Jsme přesvědčeni, že otevřená odborná diskuse a poznání podstaty a příčin jednotlivých problémů jsou nutným předpokladem jakéhokoli úspěšného řešení problémů současné společnosti.

Martinská 2, 110 00 Praha 1

+420 602 502 674

www.politikaspolecnost.cz

office@politikaspolecnost.cz